

STRESZCZENIE SPRAWOZDANIA ROCZNEGO Z REALIZACJI PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020 ZA ROK 2018

*przygotowane na podstawie art. 50 ust. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego
i Rady (UE) nr 1303/2013¹*

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego [...]

WSTĘP

Zawartość przedmiotowa sprawozdania rocznego z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) została określona w *rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014 ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)*.

Szczegółowa struktura sprawozdania, w tym zawartych w nim tabel, wynika z wytycznych Komisji Europejskiej.

W rozdziale 1 sprawozdania zawarto informacje dotyczące realizacji Programu jako całości, a także w układzie Priorytetów i działań. Ponadto rozdział ten zawiera również wybrane informacje dotyczące realizacji finansowej Programu oraz realizacji celów w ujęciu tabelarycznym.

W kolejnych rozdziałach zawarto:

- informacje o postępach realizacji planu ewaluacji (rozdział 2 sprawozdania),
- informacje o kwestiach wpływających na realizację Programu, w tym kroki podjęte w celu zapewnienia jakości i skuteczności wdrażania Programu (rozdział 3),
- informacje o wdrożeniu Pomocy Technicznej (w tym działania podjęte w związku z utworzeniem i funkcjonowaniem KSOW oraz reklama Programu) (rozdział 4),
- ocenę postępów w osiągnięciu celów Programu (rozdział 7),
- informacje o działaniach mających na celu uwzględnienie zasad określonych w art. 5, 7 i 8 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 (rozdział 8);
- informacje o postępie w działaniach zapewniających zintegrowane podejście do korzystania z EFRROW (rozdział 9);
- podstawowe informacje dotyczące wdrażania instrumentów finansowych (rozdział 10).

W załączniku - rozdziale 11 sprawozdania zawarto tabele przedstawiające szczegółowe informacje dotyczące realizacji finansowej oraz realizacji celów i pozostałych wskaźników.

Wszelkie dane dotyczą stanu na 31 grudnia 2018 r., jeśli nie zaznaczono inaczej.

Niniejsze streszczenie obejmuje skrót najważniejszych informacji zawartych w sprawozdaniu.

INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU

PROW 2014-2020 został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr:

- *1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz*
- *1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR,*

a także aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Podstawą prawną funkcjonowania PROW 2014-2020 w Polsce są: *ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (Dz. U. 2015 poz. 349, z późn. zm.), zwana dalej ustawą o PROW, oraz *ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. 2015 poz. 378, z późn. zm).

PROW 2014-2020 został przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2014 r.

PROW 2014-2020 jest finansowany z budżetu UE (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - EFRROW) i z krajowych środków publicznych. Łączna kwota dofinansowania ze środków publicznych w ramach Programu to ponad 13,6 mld euro. Alokacja środków z budżetu UE wynosi ok. 8,7 mld euro. Udział krajowych środków publicznych wynosi ponad 4,9 mld euro.

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane są również zobowiązania podjęte w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

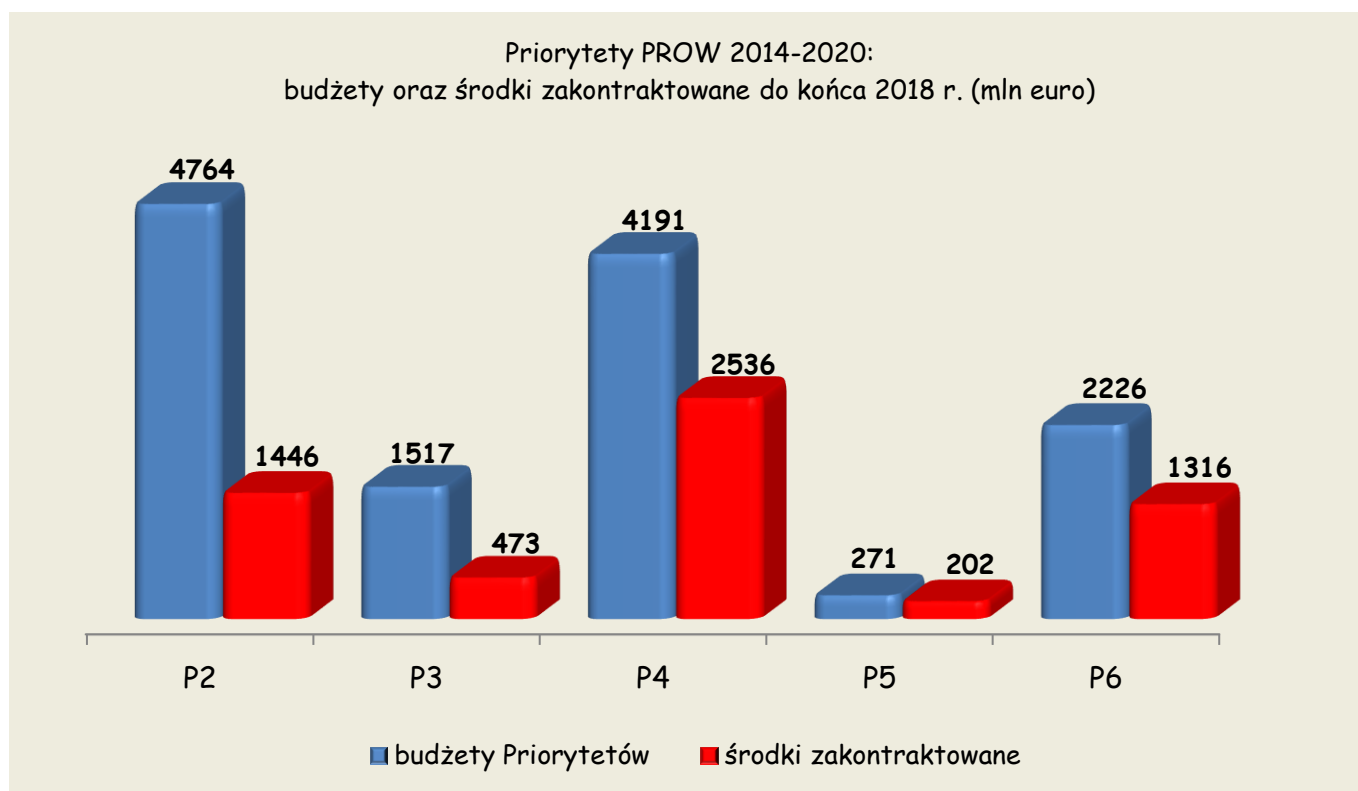
Ogółem w ramach PROW 2014-2020 do dnia 31 grudnia 2018 r. **złożono 3 mln 520,8 tys. wniosków** o przyznanie pomocy finansowej (w tym 3 mln 001 tys. w ramach działania M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami*).

Zatwierdzono do realizacji 3 mln 138,7 tys. operacji. Do końca 2018 r. zakontraktowano blisko 47% budżetu Programu².

Do końca okresu sprawozdawczego **zrealizowano płatności w kwocie 16 mld 494,4 mln zł** (3 mld 860,2 mln euro), co stanowi ponad 28% budżetu Programu.

² Wartość uwzględnia zobowiązania z poprzednich okresów programowania.

PRIORYTETY I CELE SZCZEGÓŁOWE REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU

PRIORYTET 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich (P1), w tym cele szczegółowe:

- 1A) *Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich*
- 1B) *Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników*
- 1C) *Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa*

Priorytet 1 jest priorytetem horyzontalnym. Dla tego priorytetu nie został wydzielony odrębny budżet w ramach Programu. Cele Priorytetu 1 są realizowane przez działania zaprogramowane w ramach innych priorytetów: M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*, M02 *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw* oraz M16 *Współpraca*.

Realizacja celów Priorytetu 1:

Wskaźnik *Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020* został zrealizowany na poziomie 0,03% (na ten wynik wpłynęła realizacja pierwszych dwóch płatności w ramach działania M02).

Wskaźniki *Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...)*; *Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013* - zostały zrealizowane na poziomie 0%. W ramach działań stanowiących podstawę do obliczenia wartości ww. wskaźników nie zrealizowano dotychczas płatności na rzecz beneficjentów.

PRIORYTET 2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami (P2), w tym cele szczegółowe:

2A) *Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także różnicowania produkcji rolnej*

2B) *Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń*

Limit środków Priorytetu 2: środki ogółem **4,76 mld** euro, w tym środki EFRROW **3,03 mld** euro

Środki zakontraktowane do końca 2018 r.: **30%**; środki wypłacone: **14%**

Realizacja celów Priorytetu 2:

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją* – wartość docelowa została zdefiniowana na poziomie 2,97%. Do końca 2018 r. wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 0,62%, co oznacza 21% wartości docelowej. W ramach typu operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* do końca 2018 r. zrealizowano płatności na rzecz 9 365 gospodarstw rolnych.

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/ inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich* – wartość docelowa została zdefiniowana na poziomie 1,91%. Do końca 2018 r. wskaźnik został wykonany na poziomie 0,58%, co oznacza 30% realizacji celu. W ramach poddziałania 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników* do końca 2018 r. zrealizowano płatności na rzecz 8 790 gospodarstw.

PRIORYTET 3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie (P3), w tym cele szczegółowe:

3A) *Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe*

3B) *Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach*

Limit środków Priorytetu 3: środki ogółem **1,52 mld** euro, w tym środki EFRROW **0,97 mld** euro

Środki zakontraktowane do końca 2018 r. – łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **31%**; środki wypłacone: **12%**

Realizacja celów Priorytetu 3:

Wskaźniki *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów* – wartość docelowa została zdefiniowana na poziomie 4,12%. Do końca 2018 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie 1,31%, co oznacza 32% zakładanej wartości docelowej. W ramach działań M03 *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* i M09 *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów*, stanowiących podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika, do końca 2018 r. wsparcie otrzymało 19 807 podmiotów.

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem* został osiągnięty na poziomie 28%. W ramach typu operacji *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej* stanowiącego podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika, do końca 2018 r. zrealizowano płatności na rzecz 50 gospodarstw rolnych.

PRIORYTET 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem (P4), w tym cele szczegółowe:

4A) *Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów*

4B) *Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów*

4C) *Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą*

Limit środków Priorytetu 4: środki ogółem **4,19 mld** euro, w tym środki EFRROW **2,70 mld** euro

Środki zakontraktowane do końca 2018 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **60%**;
środki wypłacone: **46%**

Realizacja celów Priorytetu 4:

Wskaźnik *Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobraz(ha), Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (ha), Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha)* do końca 2018 roku został osiągnięty na poziomie 114%. Założono, że w ramach działań M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* i M11 *Rolnictwo ekologiczne* wsparciem zostanie objęta powierzchnia 1,509 mln ha. Do końca 2018 roku wsparciem objęto 1,717 mln ha.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazu* został zdefiniowany na poziomie 7,99%. Do końca 2018 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 9,42%, co oznacza 118% zakładanej wartości docelowej.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej* został zdefiniowany na poziomie 7,85%. Do końca 2018 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 9,25%, co oznacza 118% zakładanej wartości docelowej.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby* został zdefiniowany na poziomie 10,44%. Do końca 2018 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 11,71%, co oznacza 112% zakładanej wartości docelowej.

PRIORYTET 5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu (P5), w tym cel szczegółowy:

5E) *Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie*

Limit środków Priorytetu 5: środki ogółem **271,0 mln** euro, w tym środki EFRROW **172,4 mln** euro

Środki zakontraktowane do końca 2018 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **74%**;
środki wypłacone: **30%**

Wskaźnik celu *Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla* realizowany jest przez wsparcie w ramach działania M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów*. Do końca 2018 roku w ramach działania M08 wsparciem objęto powierzchnię 75 062 ha, w związku z czym wskaźnik zrealizowano na poziomie 0,0125% (wartość w Programie została zdefiniowana na poziomie 0,02% - wartość dokładna 0,0202%), co oznacza 62% wartości docelowej.

PRIORYTET 6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (P6), w tym cele szczegółowe:

6A) *Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy*

6B) *Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*

Limit środków Priorytetu 6: środki ogółem **2,23 mld** euro, w tym środki EFRROW **1,42 mld** euro

Środki zakontraktowane do końca 2018 r.: **59%**; środki wypłacone: **27%**

Realizacja celów Priorytetu 6:

Wskaźnik *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem* (cel szczegółowy 6A) został zdefiniowany na poziomie 16 550 miejsc pracy. W ramach poddziałania 6.2, stanowiącego podstawę do obliczenia wartości tego wskaźnika, utworzono dotychczas 130 miejsc pracy, co oznacza realizację celu na poziomie 0,8%.

Wskaźnik *Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju* został zdefiniowany na poziomie 58,19%. Do końca okresu sprawozdawczego wskaźnik został osiągnięty na poziomie 72,77%, co oznacza 125% zakładanej wartości docelowej.

Wskaźnik *Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury* został zdefiniowany na poziomie 5,41% i do końca 2018 roku został zrealizowany na poziomie 6,69%, co oznacza 124% wartości docelowej.

Wskaźnik *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)* - został zrealizowany na poziomie 52%. W ramach poddziałania 19.2, stanowiącego podstawę do obliczenia wartości tego wskaźnika, utworzono 3 089 miejsc pracy.

STAN REALIZACJI PROW 2014-2020 NA 31 GRUDNIA 2018 R.

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności				Limit środków [euro]	
Kod	Nazwa	ogółem	liczba	kwota [zł]	% limitu	liczba różnych beneficjentów	kwota [zł]		kwota [euro]	% limitu ogółem	ogółem
				ogółem	ogółem		ogółem	EFRROW	ogółem		
1	Transfer wiedzy i działalność informacyjna	248 911 757	24	8 594 761	3,45%		0	0	0	0,00%	57 999 757
1.1	Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności		24	8 594 761		0	0	0	0		
1.2	Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne								0		
2	Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw	321 871 422	56	151 738 846	47,14%	2	251 437	159 989	58 776	0,08%	75 000 519
2.1	Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika		53	151 321 151							
	Świadczenie kompleksowej porady dla właściciela lasu										
2.3	Wsparcie na szkolenia doradców		3	417 695		2	251 437	159 989	58 776		
3	Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych	120 103 824	2 591	72 097 012	60,03%	9 926	36 862 519	23 455 540	8 607 241	30,74%	28 003 300
3.1	Zobowiązania 2007-2013 i 2014-2020		2 567	40 162 161		9 907	21 650 175	13 775 925	5 024 401		
	Zobowiązania 2014-2020		2 567	17 594 639		1 648	2 805 308	1 785 006	652 632		
	Zobowiązania 2007-2013			22 567 522		8 294	18 844 867	11 990 920	4 371 769		
3.2	Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych		24	31 934 851		19	15 212 344	9 679 615	3 582 841		
4	Inwestycje w środki trwałe	15 341 195 966	16 960	5 302 297 342	34,56%	10 092	2 023 828 635	1 304 322 214	475 436 027	13,29%	3 577 025 000
4.1	Modernizacja gospodarstw rolnych	10 715 216 378	14 553	3 065 216 629	28,61%	9 387	1 531 013 455	974 183 833	359 983 799	14,40%	2 499 997 963
	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	279 965 460	1 481	225 768 457	80,64%	379	42 355 795	42 355 795	9 849 957	15,10%	65 216 176
	Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych (w tym "Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN")	146 143 285	87	3 399 229	2,33%	83	3 176 468	3 176 468	746 650	2,19%	34 059 824
4.2	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	2 978 071 924	732	1 150 525 053	38,63%	300	411 194 623	261 643 137	96 442 982	13,92%	693 052 019
4.3	Scalanie gruntów	1 221 798 918	107	857 387 974	70,17%	12	36 088 295	22 962 982	8 412 639	2,95%	284 699 018
5	Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof (...)	1 351 741 395	675	51 107 507	3,78%	279	13 000 231	8 272 046	3 026 394	0,96%	314 970 926
5.1	Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej		267	34 654 432		63	5 447 791	3 466 429	1 266 646		
5.2	Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej		408	16 453 075		216	7 552 440	4 805 617	1 759 748		
6	Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej	9 925 856 924	21 919	2 193 327 804	22,10%	18 995	1 410 202 318	897 311 731	331 146 469	14,31%	2 314 859 265
6.1	Premie dla młodych rolników	3 082 414 336	9 695	969 500 000	31,45%	8 790	714 000 000	454 318 200	166 499 599	23,19%	717 978 630
6.2	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	2 056 083 449	1 004	100 400 000	4,88%	954	78 560 000	49 987 728	18 569 780	3,87%	479 359 101
6.3	Restrukturyzacja małych gospodarstw	3 877 488 182	9 378	562 680 000	14,51%	8 218	395 028 000	251 356 316	94 212 920	10,40%	905 527 034
6.4	Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych	781 169 878	1 303	550 729 003	70,50%	564	213 279 796	135 709 933	49 681 165	27,30%	181 997 643
6.5	Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa	128 701 079	539	10 018 801	7,78%	487	9 334 522	5 939 554	2 183 004	7,28%	29 996 857
7	Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich	4 597 951 560	3 236	3 819 441 307	83,07%	1 213	1 863 544 767	1 185 773 527	437 795 973	40,73%	1 074 938 080
7.2	Budowa lub modernizacja dróg lokalnych		1 907	1 788 100 397		1 042	1 470 871 411	935 915 472	346 398 234		
	Gospodarka wodno-ściekowa		777	1 559 412 782		347	380 904 330	242 369 424	88 663 428		

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności				Limit środków [euro]	
Kod	Nazwa	ogółem	liczba	kwota [zł]	%	liczba różnych beneficjentów	kwota [zł]		kwota [euro]	% limitu ogółem	ogółem
				ogółem	ogółem		ogółem	EFRROW	ogółem		
7.4	Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej		318	203 757 644		0	0	0	0		
	Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów		192	242 441 165		10	11 769 026	7 488 631	2 734 311		
7.6	Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego		42	25 729 320		0	0	0	0		
8	Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów	1 291 118 170	5 394	864 995 010	67,00%	16 978	346 139 755	220 248 366	80 845 111	26,86%	300 989 060
	Zobowiązania 2014-2020		5 341	54 658 810		1 595	32 648 365	20 774 129	7 627 824		
	Zobowiązania 2007-2013		53	406 266 000		9 252	160 876 176	102 365 296	37 789 468		
	Zobowiązania 2004-2006					7 540	152 615 215	97 108 942	35 427 819		
9	Tworzenie grup producentów i organizacji producentów	1 598 356 128	183	510 665 284	31,95%	906	286 883 632	181 292 944	66 690 161	17,91%	372 268 848
	Zobowiązania 2014-2020		183	239 319 740		151	41 641 292	25 245 251	9 748 345		
	Zobowiązania 2007-2013			271 345 544		755	245 242 339	156 047 692	56 941 816		
10	Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne	5 875 835 518	242 995	4 148 151 780	70,60%	88 759	2 598 731 693	1 653 562 336	606 008 475	44,34%	1 366 679 125
	Zobowiązania 2014-2020		102 376	2 607 048 780		44 443	1 088 303 247	692 494 590	256 123 554		
	Zobowiązania 2007-2013		140 619	1 541 103 000		57 461	1 510 384 329	961 039 674	349 874 357		
11	Rolnictwo ekologiczne	3 007 306 010	61 361	1 750 470 700	58,21%	25 152	953 777 726	606 890 944	222 551 779	31,80%	699 942 890
	Zobowiązania 2014-2020		23 254	1 190 980 800		11 043	418 211 928	266 110 756	98 606 161		
	Zobowiązania 2007-2013		38 107	559 489 900		17 851	535 565 798	340 780 188	123 945 618		
13	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami	8 509 348 207	2 771 752	4 756 865 334	55,90%	824 106	4 674 715 202	2 974 507 542	1 090 387 278	54,98%	1 983 293 170
	Zobowiązania 2014-2020		2 770 946	4 752 890 183		824 014	4 672 293 972	2 972 966 917	1 089 822 006		
	Zobowiązania 2007-2013 (część kamp. 2014)		806	3 975 151		810	2 421 229	1 540 625	565 272		
16	Współpraca	291 821 015	10	29 254 361	10,02%	0	0	0	0	0,00%	67 998 186
19	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	3 158 303 611	11 142	1 964 089 114	62,19%	6 164	834 119 200	376 349 638	194 394 816	26,45%	734 980 355
19.1	Wsparcie przygotowawcze		299	37 180 000		299	37 156 680	23 642 795	8 641 729		
19.2	Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju		10 496	1 362 857 977		5 984	563 234 184	306 598 925	132 214 195		
19.3	Wdrażanie projektów współpracy		73	22 232 682		161	8 874 990	1 595 845	2 062 027		
19.4	Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji		274	541 818 455		274	224 853 346	44 512 072	51 476 866		
20	Pomoc techniczna	1 385 859 939	422	354 469 844	25,58%	32	225 502 676	143 487 352	52 899 140	16,36%	323 277 848
	Renty strukturalne	1 422 391 433		1 260 528 000	88,62%	53 464	1 226 860 691	780 647 208	290 391 312	90,75%	319 985 099
	RAZEM	58 447 972 879	3 178 720	27 238 094 007	46,60%	935 156	16 494 420 482	10 356 281 379	3 860 238 953	28,36%	13 612 211 428

* W przypadku działań wieloletnich: 3,1,8,9,10,11 i Renty strukturalne - kwoty umów / decyzji odnoszą się do szacowanych wypłat dla beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w ramach PROW 2004-06, PROW 2007-13 oraz PROW 2014-20 i które mogą być finansowane w ramach budżetu PROW 2014-20.

POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI

Plan ewaluacji na 2018 rok został przygotowany przez komórkę organizacyjną odpowiedzialną za koordynację działań ewaluacyjnych programu oraz zatwierdzony przez Grupę Zarządzającą Ewaluacją PROW 2014-2020.

Zgodnie z przyjętym rocznym planem ewaluacji, w 2018 roku:

1. Zrealizowano badanie „Ewaluacja bieżąca kryteriów wyboru projektów PROW 2014-2020”

Badanie realizowane w trzech etapach, w terminie lipiec 2017 r. - maj 2018r. przez firmę ECORYS Polska sp. z o. o.

Wyniki badania prezentowane były na posiedzeniu Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020 w czerwcu 2018 r.

2. Przygotowano koncepcję badania, niezbędną dokumentację oraz przeprowadzono postępowanie w trybie ustawy Prawo Zamówień Publicznych na wykonanie badania „Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018”.

Badanie realizowane w związku z koniecznością odpowiedzi w niniejszym sprawozdaniu na pytania ewaluacyjne zawarte w załączniku V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014 (rozdział VII niniejszego sprawozdania).

Celem badania jest kompleksowa ocena oddziaływania i skuteczności realizacji PROW 2014-2020.

Badanie realizowane jest w następujących częściach (zadaniach):

- Część I - konkurencyjność, innowacja, transfer wiedzy - wykonawcą badania jest Ecorys Polska sp. z o. o.
- Część II - środowisko, klimat - wykonawcą jest Konsorcjum Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB oraz Instytut Technologiczno - Przyrodniczy.
- Część III - zatrudnienie, rozwój lokalny - wykonawcą jest Konsorcjum w składzie Evalu sp. z o. o. oraz Ecorys Polska sp. z o. o.
- Część IV- Pomoc Techniczna, Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich - wykonawcą jest Konsorcjum w składzie Evalu sp. z o. o. oraz Ecorys Polska sp. z o. o.

Inne działania z zakresu ewaluacji, podjęte w 2018 roku:

1. W dniach 24 i 25 października 2018 r. w MRiRW odbyły się warsztaty *Good Practice Workshop Approaches to assess socio-economic and sector related RDP impacts in 2019*. Warsztaty organizowane były z inicjatywy i we współpracy z Evaluation Helpdesk – organem wspierającym Komisję Europejską w zakresie działań związanych z ewaluacją programów rozwoju obszarów wiejskich. Warsztaty miały charakter międzynarodowy. Uczestnicy reprezentowali ewaluatorów, agencje płatnicze, instytucje zarządzające, Komisję Europejską, naukowców, sieć obszarów wiejskich, LGD. Główne zagadnienia warsztatów dotyczyły podejścia metodologicznego do oceny oddziaływania programów rozwoju obszarów wiejskich na aspekty ekonomiczne i społeczne.

2. Przedstawiciele IZ w trybie roboczym współpracowali z przedstawicielami Krajowej Jednostki Ewaluacji (odpowiedzialnej za koordynację działań z zakresu ewaluacji na poziomie Polityki Spójności i Umowy Partnerstwa). Współpraca dotyczyła w głównej mierze wymiany doświadczeń i wiedzy z zakresu ewaluacji.

3. Zorganizowano spotkanie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020 (GZE). Celem spotkania było zapoznanie członków GZE z aktualnymi zadaniami prowadzonymi przez Instytucję Zarządzającą PROW 2014-2020 w zakresie ewaluacji oraz przedstawienie do zaopiniowania Grupy Planu badań ewaluacyjnych na 2019 rok.

4. Przedstawiciele IZ aktywnie uczestniczyli we wszystkich posiedzeniach Grupy Ekspertów ds. Monitorowania i Ewaluacji WPR oraz warsztatach organizowanych przez HELPDESK.

Wszystkie raporty z przeprowadzonych badań dostępne są na stronach internetowych MRiRW (www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja).

DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU ZAPEWNIENIA JAKOŚCI I SKUTECZNOŚCI WDRAŻANIA PROGRAMU

Prowadzenie działań dotyczących zapewnienia skutecznej realizacji Programu jest zadaniem instytucji zarządzającej (IZ).

W 2018 roku w ramach działań dotyczących zapewnienia skutecznej realizacji Programu opublikowanych zostało 38 nowelizacji rozporządzeń MRiRW dotyczących Programu, w tym rozporządzenia dotyczące poszczególnych działań, poddziałań lub typów operacji.

Ponadto opublikowana została nowelizacja *ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (nowelizacja z dnia 10 stycznia 2018 r.), która wprowadziła zmiany w zakresie regulacji dotyczących zasady konkurencyjnego wyboru wykonawców zadań w ramach operacji realizowanych przez beneficjentów PROW 2014-2020. W związku z tymi zmianami wydane również zostało w 2018 r. nowe rozporządzenie w sprawie wyboru wykonawców zadań ujętych w zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji oraz warunków dokonywania zmniejszeń kwot pomocy oraz pomocy technicznej.

Instytucja zarządzająca opracowała i przedstawiła szereg propozycji zmian Programu. Propozycje te były następnie opiniowane i zatwierdzane przez Komitet Monitorujący PROW 2014-2020.

W roku 2018 r. Komitet przyjął 25 uchwał w sprawie zmian PROW 2014-2020. Zmiany zaproponowane na listopadowym posiedzeniu zostały zaakceptowane przez Komisję Europejską już w kolejnym roku sprawozdawczym.

Najbardziej istotne, z punktu widzenia wdrażania oraz warunków dostępu do wsparcia, zmiany obejmują:

- w ramach poddziałania *Inwestycje w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych (...)* wprowadzenie możliwości udzielania wsparcia na odtworzenie potencjału produkcji rolnej, zniszczonego w związku z wystąpieniem choroby ASF u świń utrzymywanych w gospodarstwie lub w związku z nakazem likwidacji zwierząt w gospodarstwie z obszaru zapowietrzonego lub zagrożonego. Pomoc polega na wsparciu realizacji inwestycji dotyczących produkcji roślinnej lub zwierzęcej innej niż produkcja świń;

- w ramach działania *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* zmiana sposobu wyznaczenia obszarów kwalifikujących się do płatności;
- rozszerzenie obecnego zakresu wsparcia dla rolników w ramach typu operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* o inwestycje mające na celu zapobieganie skutkom suszy w rolnictwie;
- podniesienie poziomu pomocy dla spółek wodnych lub związków spółek wodnych z 500 tys. zł do 1 mln zł. Stan utrzymania urządzeń i obiektów na terenach zmeliorowanych jest niewystarczający, a większa kwota wsparcia pozwoli na bardziej kompleksowe inwestycje w tym zakresie;
- w ramach typu operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych* rozszerzenie potencjalnej grupy wnioskodawców w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności w zakresie przetwórstwa produktów rolnych o rolników, ich małżonków, domowników podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie, również na wnioski;
- w ramach poddziałania *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników* – podwyższenie jednorazowej premii do 150 tys. zł (wcześniej 100 tys. zł);
- w ramach poddziałania *Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich* - podwyższenie bazowej kwoty jednorazowej premii ze 100 tys. zł do: 150 tys. zł w przypadku samozatrudnienia, 200 tys. w przypadku utworzenia dodatkowo 1 miejsca pracy i 250 tys. w razie utworzenia 2 lub więcej miejsc pracy;
- w działaniu *Tworzenie grup i organizacji producentów* - zwiększenie stawek wsparcia wypłacanego grupom producentów rolnych w drugim, trzecim, czwartym i piątym roku prowadzonych przez nich działalności. Stawki w poszczególnych latach zostały zwiększone w taki sposób, aby różnica w ich poziomie w kolejnych latach malała o 1 pkt procentowy;
- uproszczenia w typie operacji *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej* związane z ASF. Zaproponowane zmiany odnoszą się do pomocy przyznawanej rolnikowi na budowę ogrodzenia służącego bioasekuracji i mają na celu umożliwienie przyznawania pomocy w formie ryczałtu;
- w ramach typu operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000* wprowadzenie dodatkowego kryterium wyboru, które ułatwi dostęp do środków rolnikom, którzy podjęli się realizacji dodatkowych działań sprzyjających zachowaniu walorów przyrodniczych obszarów rolniczych. Realizując na obszarze całego gospodarstwa zobowiązania, w tym istotne z punktu widzenia różnorodności biologicznej obowiązki związane z koszeniem lub wypasaniem trwałych użytków zielonych, przyczyniają się do zahamowania sukcesji naturalnej tych gruntów, sprzyjają zachowaniu bogactwa gatunkowego łąk i pastwisk oraz przeciwdziałają wkraczaniu gatunków ekspansywnych;
- wprowadzenie do PROW 2014-2020 nowej formy wsparcia, tzw. instrumentów zwrotnych. Odbiorcami wsparcia w nowej formie będą gospodarstwa rolne oraz przedsiębiorstwa przetwórstwa rolno-spożywczego, co będzie stanowiło poszerzenie dotychczasowej oferty dotacyjnej. Wsparcie dla odbiorców przyjmie formę gwarancji i będzie dystrybuowane w ramach portfelowych linii gwarancyjnych, dzięki czemu środki PROW 2014-2020 w wysokości 50 mln euro przeznaczone jako wkład do instrumentu finansowego zostaną zwielokrotnione (efekt dźwigni finansowej), a rolnicy i przedsiębiorstwa przetwórcze uzyskają łatwiejszy dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania (więcej informacji na temat prac nad wdrożeniem instrumentów zwrotnych przedstawiono w dalszej części niniejszego podrozdziału);
- zaproponowano również szereg zmian w zasadach przyznawania pomocy, co wynika z dotychczasowych doświadczeń w zakresie potrzeby uproszczeń, rozszerzenia grupy docelowej lub wprowadzenia dodatkowych preferencji, jak np. uznanie za koszt kwalifikowalny wydatków poniesionych od momentu złożenia wniosku o przyznanie pomocy – a nie, jak było dotychczas, od dnia podpisania umowy.

Komitet Monitorujący podjął także w 2018 r. 4 uchwały w sprawie kryteriów wyboru operacji.

W listopadzie 2018 r. odbyło się roczne spotkanie przeglądowe PROW 2014-2020 z udziałem przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz instytucji zarządzającej, podczas którego omówione zostały kwestie dotyczące

instrumentów finansowych oraz ram wykonania PROW 2014-2020. Przedstawione zostały także informacje dotyczące strategii komunikacji oraz funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

W 2018 r. prowadzone były prace w zakresie analizy ex ante celowości zastosowania instrumentów finansowych w ramach Programu. Prace zostały zakończone już w kolejnym roku sprawozdawczym. W listopadzie 2018 r. Komitet Monitorujący zaakceptował propozycje zmian Programu m.in. w zakresie wprowadzenia do programu instrumentów finansowych o charakterze gwarancyjnym. Równolegle, w czwartym kwartale 2018 r. prowadzono prace nad dostosowaniem przepisów krajowych (zmiana ustawy *o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - zmienione przepisy weszły w życie w kolejnym roku sprawozdawczym*) w zakresie wdrażania instrumentów finansowych oraz rozpoczęto prace nad projektem umowy o finansowaniu.

Ponadto od 2018 r. w jednostkach, które będą zaangażowane we wdrażanie i obsługę instrumentów finansowych, prowadzone są dostosowania organizacyjne, prawne oraz prace przygotowawcze przed uruchomieniem wdrażania instrumentów finansowych.

ROZPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O PROGRAMIE

Podczas realizacji działań objętych Planem Operacyjnym KSOW na lata 2018-2019 podmioty tworzące strukturę KSOW zapewniały upowszechnienie informacji o PROW 2014-2020 oraz o KSOW.

Upowszechnianie informacji o PROW było realizowane na podstawie rozporządzenia wykonawczego Komisji UE nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r., Strategii komunikacji, Księgi wizualizacji znaku PROW 2014-2020 oraz wytycznych instytucji zarządzającej.

Podstawową formą przekazywania informacji były konferencje, spotkania szkoleniowo-informacyjne, warsztaty, szkolenia i spotkania informacyjne, podczas których dystrybuowano materiały informacyjno-promocyjne dotyczące PROW.

Informacje dotyczące Programu udzielane były podczas międzynarodowych i ogólnopolskich imprez o charakterze rolniczym, targów, imprez plenerowych – w formie stoisk informacyjnych.

Utrzymywany był kontakt ze środkami masowego przekazu: telewizją, radiem, prasą, w szczególności poprzez emisję audycji radiowych w krajowych i regionalnych rozgłośniach radiowych oraz poruszanie wątków na temat PROW w programach i audycjach telewizyjnych w krajowych stacjach.

Wszystkie jednostki prowadziły strony internetowe poświęcone PROW 2014-2020. W serwisach można było znaleźć informacje dotyczące aktualności, założenia programowe, legislację krajową i unijną, ogłoszenia o naborach wniosków, informacje dotyczące procedury wypełniania wniosków oraz informacje o szkoleniach dotyczących PROW 2014-2020. Dodatkowo informacje o PROW i KSOW rozpowszechniane były w mediach społecznościowych, takich jak facebook czy twitter.

Działania informacyjne prowadzone były również poprzez kontakt bezpośredni w Punktach Informacyjnych Funduszy Europejskich (PIFE). Jednostki regionalne udzieliły w tych punktach w 2018 r. ponad 12,5 tysiąca

konsultacji. Przykładowo w województwie lubelskim dotarcie do szerszej grupy odbiorców w celu zapewnienia upowszechniania Programu możliwe było dzięki mobilnemu punktowi informacyjnemu. Kontakt bezpośredni i dystrybucja materiałów informacyjnych w punkcie informacyjnym na temat funduszy europejskich wpłynęły na większą rozpoznawalność PROW. Punkt mobilny został oznaczony logotypami zgodnie z Księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020. Dzięki obecności na wielu imprezach przekazano informacje na temat programu do ponad tysiąca osób.

Zapewniano upowszechnienie informacji o PROW, w tym o KSOW, w sposób dostosowany do sposobu realizacji operacji. Do informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w Księdze wizualizacji znaku PROW 2014-2020 zobowiązywano w umowach wykonawców poszczególnych zadań oraz Partnerów KSOW w ramach realizowanych operacji.

Ponadto jednostki wdrażające zapewniały obowiązek informowania także we własnym zakresie, np. poprzez udostępnianie banerów / roll-upów / plakatów opatrzonych logotypami zgodnie z Księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020 i przekazywanie informacji ustnej w trakcie realizacji operacji, np. konferencji, szkoleń, wyjazdów oraz zamieszczaniu informacji na portalu KSOW.

OCENA POSTĘPÓW W OSIĄGANIU CELÓW PROGRAMU

Po dokonaniu odbioru raportów z badań ewaluacyjnych „Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018” zostaną one w całości opublikowane pod adresem www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja.